
DEILISKRÁNING FORNLEIFA Í VOGAVÍK, VOGUM Á VATNSLEYSUSTRÖND

KRISTBORG ÞÓRSDÓTTIR

Reykjavík 2014

FS553-14161

FORNLEIFASTOFNUN ÍSLANDS SES

*Forsíðumynd er af hleðslu GK-123:177. Horft til norðvesturs.
Ljósmynd tók Kristborg Þórsdóttir.*

©Fornleifastofnun Íslands 2014

Bárugötu 3

101 Reykjavík

Sími: 551 1033

Fax: 551 1047

Netfang: fsi@instarch.is

Heimasíða: www.instarch.is

EFNISYFIRLIT

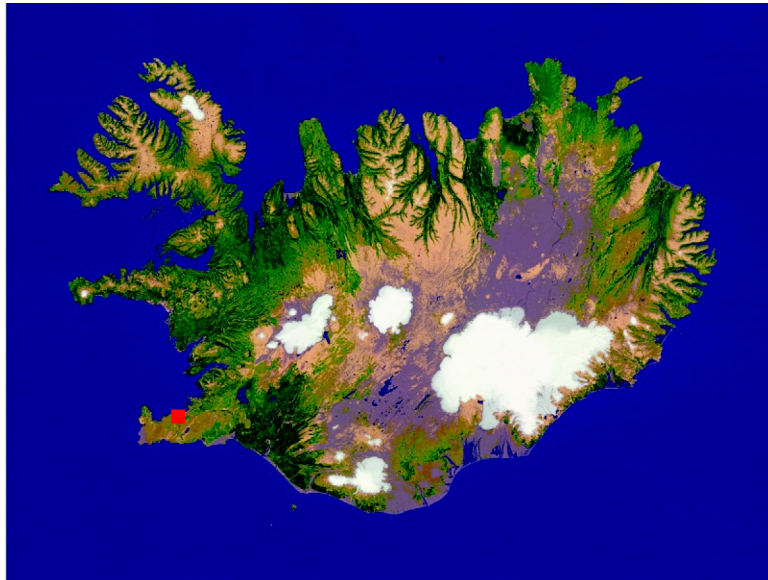
1. INNGANGUR	5
2. SAGA FORNLEIFASKRÁNINGAR OG LÖGGJÖF	6
3. AÐFERÐIR VIÐ FORNLEIFASKRÁNINGU	8
4. FORNLEIFASKRÁ.....	10
5. NIÐURSTÖÐUR	24
HEIMILDASKRÁ	28
HNITASKRÁ Í ISN93.....	29
KORT AF ÚTTEKTARSVÆÐI OG FORNLEIFUM	30

1. Inngangur

Í nóvember 2014 fór Sveitarfélagið Vogar þess á leit við Fornleifastofnun Íslands ses. að stofnunin gerði fornleifakönnun á deiliskipulagsreit á lóð Stofnfisks og í kringum hana. Farið var á vettvang dagana 19. og 21. nóvember. Þá var jörð auð og veðurskilyrði nokkuð góð. Skráning og skýrsluskrif voru í höndum Kristborgar Þórsdóttur, fornleifafræðings, og um kortagerð sá Lísabet Guðmundsdóttir.

Deiliskipulagsreiturinn er í Vogavík um 500 m suðvestan við þéttbýlið í Vogum. Hann er innan marka gamla lögbýlisins Stóru-Voga. Áður hafði verið gerð aðalskráning fyrir jörðina veturinn 2007 og sumarið 2008. Allnokkurt rask hefur orðið á svæðinu í gegnum tíðina, bæði vegna uppbyggingar á lóð Stofnfisks en einnig vegna bíslóða sem liggja víða um norðanvert svæðið og aðfluttra jarðefna á suðurhluta svæðisins. Þá hefur nokkur uppblástur verið á hluta svæðisins sem er norðan við byggingar á lóð Stofnfisks.

Skýrsla þessi er byggð upp líkt og aðrar deiliskráningarskýrslur Fornleifastofnunar. Í öðrum kafla er að finna stutt yfirlit um löggjöf um minjavernd og í þeim þriðja farið yfir þær aðferðir sem notaðar voru við skráninguna. Fjórði kafli er svo sjálf skráningin en í þeim fimmta er farið yfir helstu niðurstöður úttektarinnar. Aftast í skýrslunni er svo að finna kort og hnitaskrá í landshnitakerfi (ISN93 vörpun).

*Staðsetning deiliskipulagsreits sýnd sem rauður kassi á Íslandskorti.
Kortið fengið af heimasíðu Landmælinga Íslands*

2. Saga fornleifaskráningar og löggjöf

Hátt á aðra öld er liðið síðan skráning fornleifa hófst á Íslandi en þó er enn langt í land að til sé heildstæð skrá um fornleifar á Íslandi. Á síðustu áratugum 19. aldar voru margir minjastaðir kannaðir á vegum Hins íslenska fornleifafélags, einkum staðir sem á einn eða annan hátt tengdust fornsögum og sögu þjóðveldisins. Eftir aldamótin 1900 dró úr fornleifakönnun á vegum félagsins og var þráðurinn ekki tekinn upp að nýju fyrr en um og eftir 1980.

Skoðanir manna á því hvað teljast fornleifar hafa breyst mikið á þessum tíma. Byggingar sem voru hversdagslegar fyrir hundrað árum eru nú orðnar minjar um horfna lífshætti. Skilningur hefur vaknað á nauðsyn þess að skrá upplýsingar um slíkar minjar og vernda þær fáu sem eftir eru fyrir komandi kynslóðir. Nauðsynlegra upplýsinga um gerð og ástand fornleifa er aðeins hægt að afla með vettvangsathugun, og við það er venjulega átt með hugtakinu fornleifaskráning (ýmist aðal- eða deiliskráning). Til þess að vettvangsathugun komi að fullu gagni verður þó fyrst að taka saman ýmsar upplýsingar, bæði skriflegar og munnlegar, sem vísa á minjastaði og geta gefið vísbendingar um hlutverk mannvirkjaleifanna (svæðisskráning).

Á undanförunum árum hafa verið gerðar breytingar á löggjöf um verndun fornleifa og hefur eftirlit með framkvæmd laganna verið aukið. Samkvæmt 3. grein menningarminjalaga (nr. 80, 2012), eru allar fornleifar á Íslandi friðhelgar. Í 21. grein laganna segir jafnframt: „Fornleifum, [...] jafnt þeim sem eru friðlýstar sem þjóðminjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað [...]“. Er þessi fornleifakönnun í anda markmiða sem sett hafa verið með þessari löggjöf. Mat á áhrifum framkvæmda á fornleifar gerir kröfur um fjölpætta athugun á heimildum og vettvangsrannsókn, enda er skilgreining á fornleifum í lögum víðtæk. Fornleifar teljast hvers kyns mannvistarleifar, á landi, í jörðu, í jökli, sjó eða vatni, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á og eru 100 ára og eldri, svo sem:

- a. búsetulandslag, skrudgarðar og kirkjugarðar, byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi leifum mannvirkja og öskuhauga, húsaleifar hvers kyns, svo sem leifar kirkna, bænhúsa, klaustra, þingstaða og búða, leifar af verbúðum, naustum og verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum,
- b. vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri,
- c. tún- og akurgerði, leifar rétta, áveitumannvirki og aðrar ræktunarmínjar, svo og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita,

d. vegir og götur, leifar af stíflum, leifar af brúm og öðrum samgöngumannvirkjum, vöð, varir, leifar hafnarmannvirkja og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra,

e. virki og skansar og leifar af öðrum varnarmannvirkjum,

f. þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð,

g. áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum og minningarmörk í kirkjugörðum,

h. haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið,

i. skipsflök eða hlutar þeirra.

Minjar 100 ára og eldri teljast til fornleifa, en heimilt er þó að friðlýsa yngri minjar.¹

Það er skýrt af þessari skilgreiningu að fornleifar eru ekki aðeins öll mannvirki heldur einnig staðir sem á einn eða annan hátt tengjast menningu og atvinnuvegum, hvort heldur sem er vöð eða álagablettir. Þessari skilgreiningu er fylgt við hefðbundna fornleifaskráningu.

Ef nauðsynlegt er talið að spilla fornleifum eða hylja þær, þarf að leita heimildar Minjastofnunar Íslands.

¹ Lög um menningarminjar nr. 80/2012, 3. grein.

3. Aðferðir við fornleifaskráningu

Fornleifaskráning vegna deiliskipulagsreits í Vogavík fólst í ítarlegri úttekt á svæðinu sem er um 450x520 m að stærð og snýr norðaustur-suðvestur. Áður en vettvangsvinna hófst var haft samband við Þorvald Örn Árnason, heimildamann. Hann sýndi skráningarmanni hleðsluleifar í fjörunni sem lenda innan deiliskipulagsreitsins og veitti gagnlegar upplýsingar um svæðið.

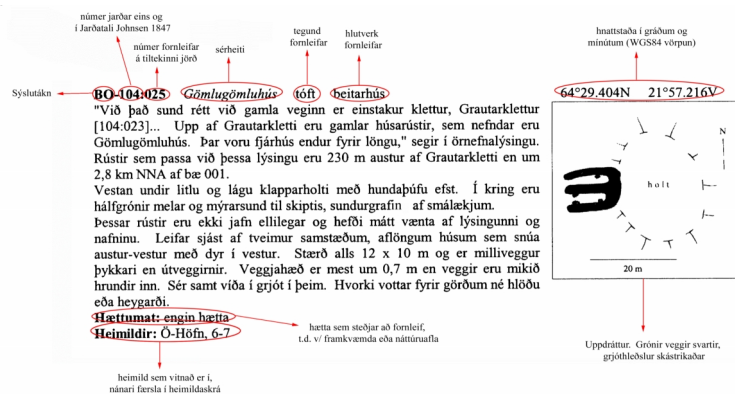
Allar fornleifar sem fundust á athugunarsvæðinu eru skilgreindar „í hættu vegna framkvæmda“ þó að líklegt sé að sumum minjanna sé hægt að hlífa með réttum aðgerðum. Undantekning frá þessari reglu eru nokkrar minjar sem eru í fjörunni eða á sjávarbakkanum. Þar stafar minjunum meiri hættu af landbroti en hugsanlegum framkvæmdum og eru því skilgreindar „í stórhættu vegna landbrots“. Rétt er að geta þess að í hættumati er ekki fólgið neins konar mat á gildi minjastaða en það er hlutverk Minjastofnunar Íslands að leggja mat á gildi þeirra og úrskurða um hvort áhrif framkvæmda á fornleifar séu ásættanleg og þá til hvaða mótvægisáðgerða gæti þurft að grípa.

Í skráningarkerfi Fornleifastofnunar hefur hver sýsla skammstafað heiti (ÁR, SP o.s.frv.) og hver jörð hefur þriggja stafa númer. Miðað er við jarðaskiptingu eins og hún kemur fyrir í Jarðatali Johnsens frá 1847 og byggir tölusetning jarðanna á því. Skipting jarða um miðja 19. öld ræður ekki aðeins númerum í skránni heldur er miðað við hana þegar ákvarðað er hvaða jörð ákveðnir minjastaðir tilheyra. Hverjum minjastað er gefin kennitala sem er þriggja stafa númer sem hengt er við sýslutákn og jarðarnúmer (dæmi: SP-084:001). Fornleifaskrá hvorrar jarðar hefst á stuttu yfirliti yfir skiptingu jarðarinnar, eignarhald hennar og matsverð, og einnig er gefin stutt lýsing á náttúrufari og búskaparaðstæðum og sléttun túna. Þar á eftir kemur listi yfir allar þær fornleifar sem fundust innan hvorrar jarðar.

Í skránni fær hver minjastaður eina efnisgrein og er framsetning upplýsinganna stöðluð. Í fyrstu línu hvorrar greinar eru grunnupplýsingar auðkennisnúmer, sérheiti, tegund, hlutverk og hnattstaða. Á eftir auðkennisnúmeri kemur sérheiti hennar ef eitthvert er og síðan tegund. Með tegundarflokkun er leitast við að skilgreina hvers eðlis fornleifin er, þ.e. hvort um er að ræða mannvirki af einhverju tagi sem enn sést, og þá hverskyns (t.d. tóft, garðlag eða varða), mannvirki sem vitað er um en er horfið (heimild, örnefni) eða fornleif sem ekki hefur verið mannvirki (álagablettur, sögustaður eða vað). Allir fornleifastaðir eru greindir til tegundar en hlutverk þeirra er ekki alltaf hægt að ákvarða.

Á eftir hlutverki kemur hnattstaða minjastaðarins í gráðum og mínútum. Mæling hnattstöðu er gerð með GPS staðsetningartækjum (stillingin WGS 84) og er mælt í miðju hvers minjastaðar. Áætlað frávik frá miðju er oftast ekki meira en 5 metrar að meðaltali. Þar sem getur um „heimild um...“ t.d. útihús, þá er átt við að eingöngu eru til heimildir um staðinn, en minjar hafa ekki fundist á vettvangi við skrásetningu. Þó engar minjar hafi fundist, er engu að síður tekin hnattstaða staðarins ef unnt hefur verið að ákvarða hann á grundvelli fyrirliggjandi upplýsinga með um 50 metra frávikum.

Í annarri línu hefst lýsing minjastaðar oftast á tilvitnun í fyrirliggjandi heimildir en síðan

Dæmi um skráningu á dæmigerðum minjastað

er staðsetningu hans lýst. Þar á eftir kemur oft lýsing á aðstæðum og síðast lýsing á mannvirkinu sjálfu ásamt öðrum upplýsingum sem við eiga.

Í næstsíðustu línu er lagt mat á þá hættu sem minjastaðurinn kann að vera í. Þá er í síðustu línu getið heimilda ef einhverjar eru, oft með skammstöfunum, en úr þeim er leyst í heimildaskrá aftast í skýrslunni.

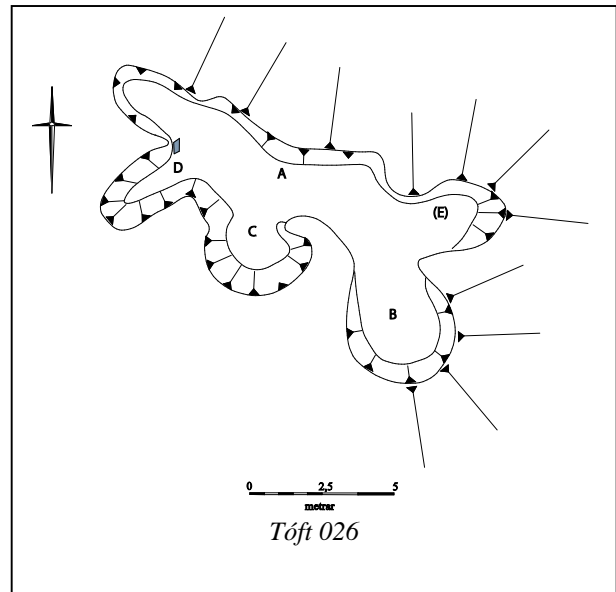
4. Fornleifaskrá

GK-123:026 tóft óþekkt

63°58.500N 22°23.470V

Tóft 026, horft til austurs

Niðurgrafin tóft er nyrst á lágum sporöskjulaga hól, um 115 m suðaustan við hleðslu 157 og um 820 m suðvestan við bæ 001.

Hóllinn er grasi vaxinn og er við sjávarsíðuna, á láglandi með lágum hólum og dældum á milli þeirra. Flestir hólanna eru hraunhólar, grónir að hluta. Hóllinn sem tóftin er á er algróinn og ekki sést í hraun í honum. Hóllinn er innan beitarhólfs fyrir hesta í grennd við hesthús.

Tóftin hefur verið grafin inn í hól og er um 14 x 7 m að innanmáli og snýr austur-vestur. Í tóftinni má greina 5 hól og fá þau bókstafi til aðgreiningar í lýsingunni. Byrjað er að lýsa stærsta hólfinu A) sem er nyrst (neðst). Hólf A) snýr austur-vestur, það er um 12 x 2,5 m að innanmáli og er norðurkantur þess óljós. Sunnan við þetta hól eru þrjú lítil kringlótt hól B-D) grafin inn í hólinn. Þau eru 1,3-2 x 1-2 m að innanmáli. Suðaustasta hólf B) er dýpst, um 1 m. Við austurenda hóls A) er eitt ógreinilegt kringlótt hól E) auk hinna þriggja, um 1,2 x 1,5 m að innanmáli. Opíð er úr hólf A) inn í litlu hólfin en ekki er greinilegt op inn í hól A). Í hólf C), (miðhólfinu til suðurs) sjást viðarleifar og grjótt í veggjum. Vestan við tóftina eru tvö vik í hólinn en þau virðast ekki manngerð. Eins er umhorfs í suðurenda hólsins. Þar er rof í hólinn en engar grjóthleðslur og ekki er hægt að sjá að það sé mannvirki. Ekki er augljóst hvaða tilgangi mannvirki þetta hefur þjónað en mögulega hefur þarna verið einhverskonar geymsla, minjarnar virðast ekki vera ýkja gamlar.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

GK-123:040 *Brimarhólmstangavör* heimild um lendingu 63°58.561N 22°23.774V

"Innan við Brekkulóð [sjá 036], en svo var Brekkutúnið kallað, var svo Kristjánstangi. Fremst á honum var Brimarhólmur og þar fram af Brimarhólmstangi og fram í Tanganum Tangavör eða Brimarhólmstangavör," segir í örnefnaskrá. Brimarhólmstangavör er líklega um 600 m norðaustur af Brekku 036 og um 865 m suðvestan við Stóru-Voga 001.

Brimarhólmstangi er klettur úti í sjó með lítilli jarðvegstorfu eftir endilöngu, þar sem hann er hæstur.

Vörin var líklega á norðausturenda tangans en þar er nokkurt vik sem hægt hefur verið að lenda í og er nokkuð aðdjúpt þar. Ekki er hægt að sjá mannaverk á þeim stað. Erfitt er að segja nokkuð um stærð vikans en það virðist vera um 1,5 m á breidd, lengdin er svo væntanlega breytileg eftir sjávarföllum. Það skal tekið fram að flóð var þegar skráningarmaður var á ferð og kann vörin að sjást á fjöru. Farið var aftur á vettvang veturinn 2014 þegar unnin var deiliskráning á lóð Stofnfisks og umhverfis hana vegna breytinga á aðalskipulagi og þá var skráningin á vörinni endurskoðuð. Það virðist líklega að Brimarhólmi sé ógróinn hólmi 70 m vestan við gróna hólmann sem áður var talinn vera Brimarhólmi. Út frá honum gengur tangi sem sést þegar það er fjara. Þar er líklegt að Brimarhólmstangavör hafi verið en þar sjást ekki greinileg ummerki um vör og því er nákvæm staðsetning hennar ekki kunn.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Vogar, 6

GK-123:042 *Vogaréttir* heimild um rétt

63°58.369N 22°23.552V

"Upp af Moldu eru Vogaréttir. Voru þar lögréttir fyrir Strandar- Rosmhvalanes- Hafnar- og Grindavíkurfjárnbandur," segir í örnefnaskrá. Samkvæmt Sesselju G. Guðmundsdóttur sést ekki til réttarinnar þar sem grjótið úr henni var tekið og sett í sjóvarnargarð. Viktor Guðmundsson telur að réttin hafi staðið við austurhorn stórs bragga í norðvesturhorni afgirtrar lóðar fiskeldisins. Skátamót voru haldin þarna um 1974-1975, var þá hægt að sjá neðstu steinanna í hleðslunni, annars hafði grjótið verið tekið til hafnargerðarinnar.

Réttin stóð þar sem nú er lóð fiskeldisstöðvar á flatlendi skammt suðvestur af ströndinni.

Upplýsingar um rétta staðsetningu réttarinnar bárust eftir að vettvangsvinnu lauk og var staðurinn því ekki skoðaður á vettvangi en líkur eru til þess að lítið sem ekkert sjáist til minja um réttina. Farið var aftur á vettvang veturinn 2014 þegar unnin var deiliskráning á lóð Stofnfisks og umhverfis hana vegna breytinga á aðalskipulagi og þá var staðurinn skoðaður þar sem réttin var. Engin ummerki sjást um réttina vegna bygginga og annarra mannvirkja í tengslum við starfsemi Stofnfisks.

Hættumat: hættu, vegna framkvæmda

Heimildir: Ö-Vogar, 7

GK-123:129 garðlag kálgarður

63°58.267N 22°23.613V

Lítill kálgarður og garðlag fast við hann er 30-50 m norðvestan við fiskeldisstöð, um 475 m sunnan við hleðslu 157 og um 1,3 km SSV frá bæ 001.

Gróinn mói innan um hraunhóla. Sunnan við minjar er mikið jarðrask og hefur jarðvegi verið hrúgað þar upp í haug. Í kringum minjarnar er mosa- og grasivaxið.

Á svæði sem er um 18x12 m að stærð og snýr norður-suður má sjá unglega hleðslu utan um rabarbarabeð, garðlag og gryfju. Mannvirkin fá bókstaf til aðgreiningar og byrjað er að lýsa hleðslunni um beðið sem er suðvestast á svæðinu. Hleðslan utan um rabarbarabeðið A er 2 umför, 0,5 m há og er um 1x4 m að stærð, opin til suðurs. Á suðurhlíð er dálítill brún fram af garðinum, um 0,3 m. Innan hleðslunnar vex rabarbari. Gróið og sigið garðlag er 3 m austan við kálgarð. Það er um 5 m löng, 1 m á breidd og um 0,3 m á hæð. Garðlagið liggur í austsuðaustur frá beðinu en óljóst er hvernig eða hvort þetta tvennt tengist. 15 m sunnan við beðið er dálítill gróin gryfja sem að öllum líkindum er ung en ekkert er vitað um tilgang hennar. Ef til vill hefur jarðvegur verið tekinn úr henni til að setja í beðið. Hún er um 2,5x1,5 m að stærð, snýr austur-vestur, og er um 0,4 m djúp. Hleðslan umhverfis rabarbarann virðist ekki vera gömul en garðlagið austan við hana er mun eldra. Óvíst er að öll mannvirkin séu mjög gömul en þau eru engu að síður skráð þar sem að hluta til er um hleðslur að ræða sem eru til vitnis um mannvirkjagerð fyrri tíma. Eftir að skráningu lauk greindi heimildamaður, Viktor Guðmundsson, frá því að þetta væri norðurhornið af hreppsgörðum sem voru í notkun í stuttan tíma, líklega aflagðir á árunum 1972-74.

Hættumat: hættu, vegna framkvæmda

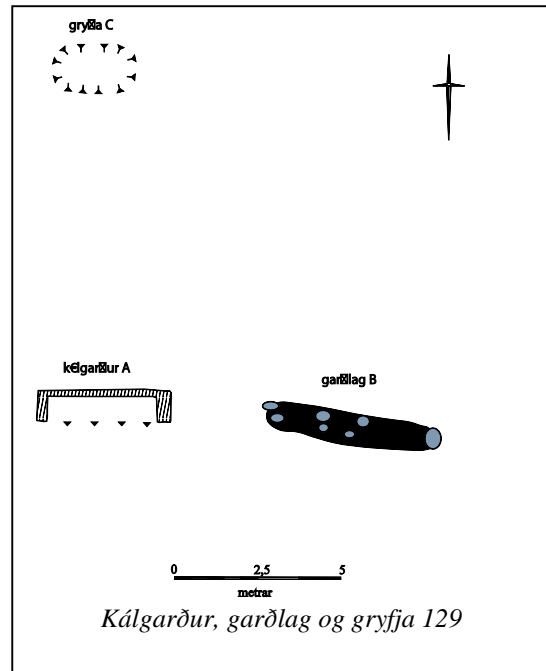
GK-123:130 gerði óþekkt

63°58.249N 22°23.648V

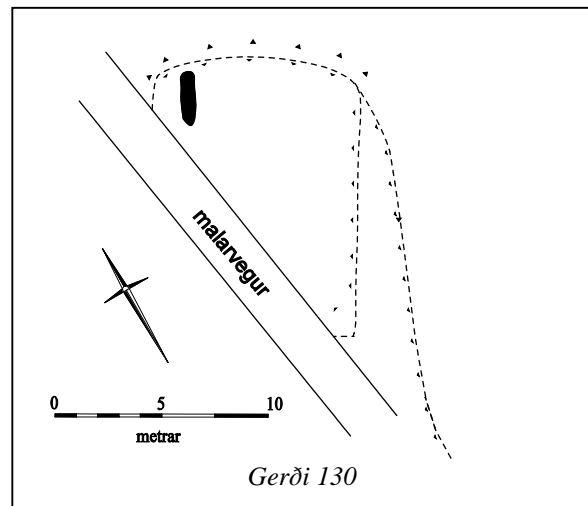

Gerði 130, horft til norðurs

Gerði er fast austan við vegslóða sem liggur með

Kálgarður, garðlag og gryfja 129

Gerði 130

sjónum vestan við byggingar fiskeldisins vestan þéttbýlisins í Vogum, um 1,3 km SV af Stóru-Vogum 001. Vegslóðinn liggur yfir suðvesturhluta gerðisins. Vestan slóðans er sandfjara en gróið hraun austan gerðisins. Gerðið er um 13x10 m að stærð, en hluti þess hefur verið eyðilagður af vegagerð. Hleðslur eru úr torfi, en gerðið er að verulegu leyti niðurgrafið og mótar því víða lítið fyrir ytri brún veggja. Hæð hleðsla er mest um 0,3 m. Í norðvesturhorni er lítið garðbrot innan garðsins sem myndar lítið hólf eða kró við horn gerðisins. Úr norðausturhorni gerðisins liggur niðurgrafinn bakki um 20 m til suðausturs. Ekkert er vitað um hlutverk gerðisins en líklegt er að hér hafi verið kálgarður af einhverju tagi. Viktor Guðmundsson, heimildamaður, hafði ekki heyrt um mannvirki á þessum stað.

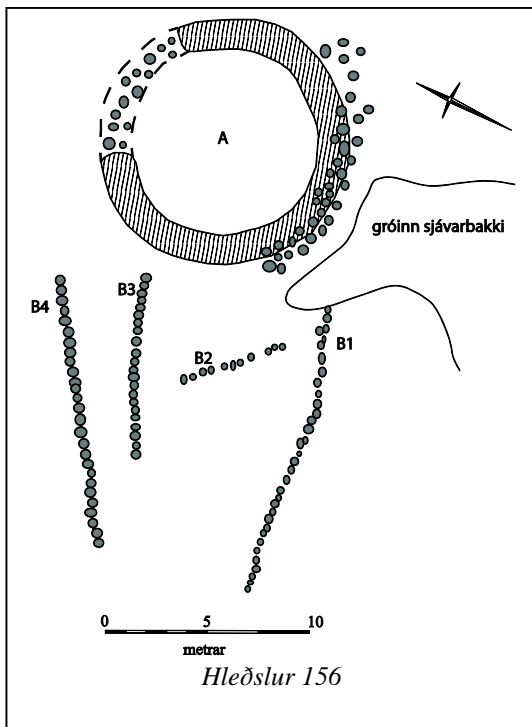
Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

GK-123:156 hleðsla óþekkt

63°58.534N 22°23.587V

Á vinstri mynd er grjóthlaðinn hringur A, vesturhlíð, horft til suðvesturs. Á hægri mynd er grjóthleðsla B1, horft til vesturs.

Eftir að vettvangsvinnu við aðalskráningu lauk árið 2008 benti Viktor Guðmundsson, heimildamaður, skráningarmönnum á hringlaga hleðslu í fjörunni á Kristjánstanga auk fleiri hleðslna sem eru að koma undan sjávarbakknum. Hleðslurnar eru um 785 m suðvestan við Stóru-Voga 001. 2014: Farið var aftur á vettvang þegar unnin var deiliskráning á lóð Stofnfisks og umhverfis hana vegna breytinga á aðalskipulagi og þá voru þessar minjar skoðaðar á vettvangi.

Minjarnar eru á grýttu svæði í fjörunni sunnan við flatar og sléttar klappir. Sjór gengur yfir svæðið og brýtur stöðugt af sjávarbakknum.

Viktor Guðmundsson gaf eftirfarandi upplýsingar um minjarnar: Hringlaga hleðslan er um 11 m í þvermál, grjóthlaðin. Veggir hennar eru um 1,4 m á þykkt. Rétt austan við þessa hleðslu eru aðrar hleðslur að koma undan bakknum og fast við þær hleðslur hefur hugsanlega verið vör. Landbrot hefur verið þarna undanfarin ár og gætu þessar hleðslur eyðilagst á skömmum tíma.

Deiliskráning í Vogavík 2014: Hleðslurnar sjást á svæði sem er um 15x30 m að stærð og snýr nálega austur-vestur. Á svæðinu er grjóthlaðinn hringur og fjórar grjótraðir austan við hann, líklega veggjaundirstöður eða fiskgarðar. Minjarnar fá bókstafi til aðgreiningar í lýsingu.

Grjóthringurinn A er vestast á svæðinu. Hann er um 12 m í þvermál. Breidd hleðslunnar er um 1,4 m og er stórt hraungrýti í henni. Enn sjást ytri og innri brúnir hringins skýrt á köflum. Stórum steinum er raðað yst og innst og svo er smærra grjót á milli. Hleðslan er nánast horfin í NNA hluta og mikið grjót hylur ytri brún í suðurhluta. Ekki sést skýrt op á hringnum. Mesta hleðsluhæð er í vesturhluta en þar er hún um 0,4 m og þar sjást tvö umfór. Hleðslur B eru fast austan við hringhleðslu A en samband þessara tveggja minja er óljóst. Þær ná yfir svæði sem er um 15x15 m að stærð. Syðst á svæðinu er hleðsla B1. Austurendi hennar er enn undir jarðvegstorfu en þar

sem sjórinn hefur hreinsað ofan henni sést hún á um 15 m löngum kafla og snýr austur-vestur. Í þessari hleðslu er einföld röð af fremur smáu grjóti og aðeins sést eitt umfar. Um 4 m norðan við austurenda á hleðslu B1 er mjög ógreinileg hleðsla B2. Hún er um 6 m löng og liggur norðvestur-suðaustur. Fast norðan við hana er hleðsla B3. Hún er samsíða hleðslu B1 og er um 9 m á lengd, snýr VSV-ANA. Í henni virðist vera einföld röð á hæð og breidd en grjótið í henni er allstórt. Mögulega hefur þessi hleðsla náð lengra til ANA að hringhleðslu A. Um 2 m norðan við hleðslu B3 er hleðsla B4. Hún er um 15 m á lengd og snýr norðaustur-suðvestur. Hún virðist líka vera einföld röð af stóru grjóti og eitt umfar sést en þó er hleðslugrjótið alldreift og þarna gæti hafa verið tvöföld hleðsla á breiddina. Vestan við hleðslur B er dreif af stóru hleðslugrjóti á svæði sem er um 5x10 m að stærð. Ætla má að grjótið sé úr hlöðnum mannvirkjum en ekki er hægt að sjá skýrt lag á því. Ekki er ljóst hvers konar mannvirki/mannvirkjum þessar hleðslur hafa tilheyrt en líklegt er að þau hafi tengst útgerð og fiskverkun. Hlutverk hringhleðslunnar er einnig óútskýrt. Ef til vill hefur hún líka verið í tengslum við útgerð en það kann að vera að þetta séu leifar af stæðilegri fjárborg. Ekki er þá ólíklegt að eftir að hún féll úr notkun hafi grjótið úr henni sem ekki var gróðið við svörðinn verið endurnýtt í hleðslur B. Það grjót sem skilið var eftir hefur nú komið í ljós þegar sjórinn hefur hreinsað allan jarðveg ofan af því.

Hættumat: stórhætta, vegna landbrots

GK-123:157 hleðsla óþekkt

63°58.523N 22°23.598V

Ógreinileg grjóthleðsla er á Kristjánstanga um 805 m norðvestan við Stóru-Voga 001.

Hleðslan er á gróðurtanga við ströndina. Til norðurs og suðurs hefur sjórinn brotið landið. Tanginn er allur gróinn og grasi vaxinn og sunnan og austan í honum vex melgresi. Austur af tanganum er grösugt beitarhólf fyrir hesta en moldarflag er næst tanganum. Hann er nokkuð sléttur en hækkar örlítið til vesturs.

Hleðslan er um 10 m löng og liggur norðaustur-suðvestur. Aðeins virðist vera um einfalda röð steina að ræða og er hún um 0,3 m á breidd og um 0,2 m á hæð. Vestarlega á tanganum og innan við hleðsluna (til austurs) er grjótdreif á svæði sem er um 10 x 7 m. Mest er af grjóti vestast á svæðinu og myndar þar ógreinilega línu. Á umræddu svæði er grasið grænna en grasið sem vex vestan við það en austan við það vex melgresi, eins og áður er nefnt. Norðan og sunnan við svæðið er sandur og grjót í fjörunni. **2014:** Farið var aftur á vettvang þegar unnin var deiliskráning á lóð Stofnfisks og umhverfis hana vegna breytinga á aðalskipulagi. Þá sáu litlar sem engar leifar af þessum stað vegna landbrots.

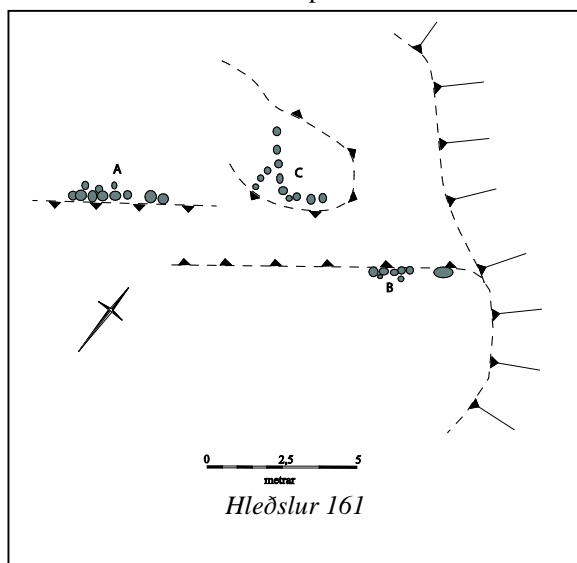
Hættumat: stórhætta, vegna landbrots

Hleðsla 157, horft til vesturs

GK-123:161 hleðsla óþekkt

63°58.274N 22°23.445V

Hleðslur 161

Hleðslur 161, hleðsla A í forgrunni, horft til norðausturs

Þrjár litlar hleðslur eru uppi á flöngum hraunhól innan lóðar Stofnfisks, um 30 m suðaustan við nýlega skemmu og um 80 m suðaustan við hleðslu 177.

Hleðslurnar eru í hraunmóa sem er að hluta gróinn en hefur orðið fyrir miklu raski vegna byggingarframkvæmda.

Minjarnar eru á svæði sem er um 13x5 m að stærð og snýr norðaustur-suðvestur. Suðvestast á svæðinu er hleðsla A sem er á brún hraunhellu á hólnum. Hleðslan er um 2 m á lengd og 0,3 m á breidd, snýr norðaustur-suðvestur. Hún virðist vera einhlaðin en lítillaga hefur hrunið úr henni til norðvesturs. Einnig eru tveir stakir steinar fast norðan við hana sem kunna að hafa tilheyrt henni. Mest sjást tvö umför í hleðslunni og er hún hæst um 0,5 m. Um 7 m norðaustan við hleðslu A er hleðsla B. Það er einföld röð stórra steina sem er um 1,5 m á lengd og 0,3 m á breidd, snýr norðaustur-suðvestur. Í hleðslunni eru mest tvö umför og hæst er hún 0,4 m. Einn stakur steinn er fast norðaustan við hleðsluna á hólendanum. Mjög óljós hleðsla C er á milli A og B og stendur hún litlu hærra en hinar hleðslurnar. Hún er L laga og er um 2x2,5 m að stærð, snýr norðvestur-suðaustur. Hún er mosagróin en virðist vera einföld röð grjóts og sést aðeins eitt umfar. Laust grjót sem kann að vera hrun er suðvestan við suðvesturhorn hleðslunnar. Hlutverk þessara minja er ekki þekkt.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

GK-123:162 hleðsla óþekkt

63°58.529N 22°23.553V

Afar ógreinilegar hleðslur ganga út úr sjávarbakka í fjörunni um 30 m austan við hleðslur 156.

Minjarnar eru í grýttri og sendinni klapparfjöru. Uppi á grasi grónum sjávarbakknum er borholurör skammt frá minjunum. Litlu sunnan við hleðslurnar er lítil tjörn.

Á svæði sem er um 10x10 m að stærð má óljóst greina tvo hlaðna veggj sem snúa norðvestur-suðaustur. Þeir virðast liggja undir gróinn sjávarbakkann. Á milli hleðslanna eru um 8 m og er hvor þeirra um 10 m á lengd. Meintir veggir eru 0,7-1 m á breidd og 0,2-0,3 m á hæð. Hleðslurnar eru allar úr lagi gengnar vegna sjógangs og erfitt er að greina þær innan um grjótið sem er allt í kringum þær. Mögulega eru þetta leifar af nausti eða öðru mannvirki sem tengist sjósókn en minjarnar eru um 25 m suðaustan við vör 174.

Hættumat: stórhætta, vegna landbrots

GK-123:163 þúst óþekkt

63°58.531N 22°23.522V

Grjótþúst og óljósar hleðsluleifar eru á sjávarbakka um 25 m austan við hleðslu 162.

Minjarnar eru í lægð á grösugum sjávarbakka sem stöðugt brýtur af vegna landbrots.

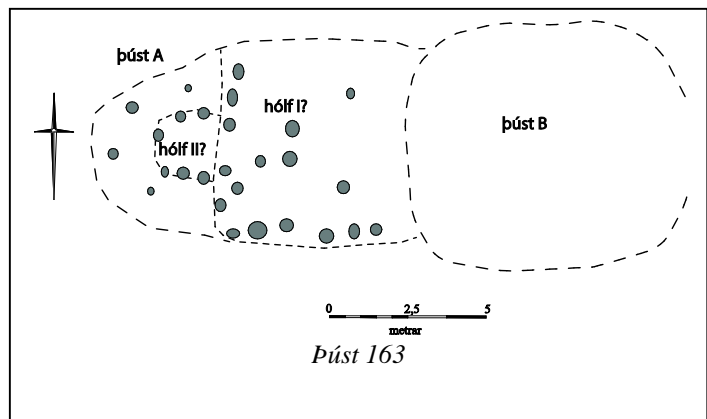
Minjarnar eru á svæði sem er um 18x8 m að stærð og snýr austur-vestur. Í lýsingu fá þær bókstafi til aðgreiningar. Í vesturenda svæðisins sést óljóst móta fyrir hlöðnu mannvirki A sem er um 8x6 m að stærð og snýr austur-vestur. Þetta mannvirki virðist vera tvískipt. Í vesturhluta þess afmarka grónar og gisnar grjótraðir suður- og vesturhliðar meints hólf I sem er um 5,5x5,5 m að innanmáli. Við miðja vesturhlið þess mótar fyrir hólf II sem er um 1,5x1,5 m að innanmáli. Hleðslur eru útflattar og kann að

Á miðri mynd má óljóst greina leifar af hlöðnum vegg 162, horft til norðvesturs

Þúst 163, í forgrunni eru óljósar hleðsluleifar og fjær er grjótþúst, horft til austurs

vera að grjóti hafi verið tekið úr þeim og notuð í önnur yngri mannvirki. Einnig má ímynda sér að þetta séu leifar af grunnri mannvirkis út timbri. Í austurenda svæðisins er grjót- og malarþúst B sem er gróin að litlu leyti. Hún er um 8x8 m að stærð og er um 0,3 m á hæð. Ekki er gott að átta sig á því hvaða hlutverki þessi mannvirki hafa gegnt og aldur þeirra er óljós. Þó virðist ljóst að um ungar minjar er að ræða.

Hættumat: stórhætta, vegna landbrots

GK-123:164 mannvirki óþekkt

63°58.494N 22°23.518V

Á vinstri mynd má sjá ummerki um efnistöku á svæði A, horft til austurs. Á hægri mynd má sjá óljós ummerki um efnistöku á svæði B, horft til austurs

Ummerki um efnistöku eða mannvirki eru um 25 m suðvestan við tóft 026 og fast austan við hana, innan lítills afgirts hólfis norðan við lóð Stofnfisks. Ummerkin minna á niðurgröfnu tóftina sem skráð var árið 2008 undir númeri 026 en þó eru þau umfangsminni.

Grasi gróið, lágt holt innan um litlar tjarnir nærri sjávarbakka.

Ummerkin eru á tveimur stöðum á svæði sem er um 40x15 m að stærð og snýr norðaustur-suðvestur. Í suðvesturenda eru ummerki um efnistöku eða niðurgráfin mannvirki á svæði A sem er um 16x10 m að stærð og snýr NNV-SSA. Þar hafa grunn vik verið grafin inn í lága hólbrún. Dýpst er stungan um 0,3 m. Helst kemur til greina að þarna hafi efni, mögulega mór, verið tekið en mjög lítið er af mótekjusvæðum á Vatsleysuströnd sem og á Reykjanesinu. Þetta er þó ekki dæmigert mótekjusvæði og kann svæðið að hafa þjónað öðru hlutverki. Ógreinilegri ummerki eru í norðausturenda svæðisins sem hafa mögulega tilheyrt fornleif 026. Þar eru einnig ógreinileg ummerki um efnistöku í hólbrún á svæði B sem er um 10x5 m að stærð og snýr norðaustur-suðvestur.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

GK-123:165 gryfja óþekkt

63°58.509N 22°23.402V

Grunn gryfja er innan lítills afgirts hólfis norðan við lóð Stofnfisks um 45 m norðaustan við gryfju 166.

Gryfjan er á lágu holti suðaustan við litla tjörn og er holtið að hluta gróið og að hluta uppblásið.

Gryfjan er um 6x3 m að innanmáli og snýr NNA-SSV. Hún er um 0,6 m á dýpt á vesturhlið en 0,2 m á dýpt á austurhlið. Op er á henni til NNA. Ekki er ljóst hvers konar mannvirki er hér um að ræða. Mögulega er gryfjan ummerki um mótekju en einnig kann hún að vera ummerki um einhvers konar byggingu sem verið hefur á þessum stað.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Gryfja 165, horft til suðurs

GK-123:166 gryfja óþekkt

63°58.478N 22°23.486V

Lítill, grunn gryfja er fast austan við litla tjörn innan lítills afgirts hólfis sem er fast norðan við lóð Stofnfisks, um 45 m suðvestan við gryfju 165.

Gróið og grasfeíð svæði í kringum tjarnir. Gryfjan er um 4x2 m að innanmáli og snýr norður-suður. Hún er breiðust um miðbikið og mjókkar til beggja enda. Hún er 0,2-0,3 á dýpt. Gryfjan er þurr og gróin en deiglent er í botni hennar. Óvíst er hvers konar mannvirki þetta er en ekki er útilokað að um litla mógröf sé að ræða.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

GK-123:167 mannvirki óþekkt
63°58.478N 22°23.486V

Um 25 m suðaustan við mannvirki 164 og um 40 m suðvestan við gryfju 166 eru ummerki um efnistöku eða mannvirki sem minnir á mannvirki 164. Minjarnar eru innan afgirts hóls fast norðan við lóð Stofnfisks.

Grasi gróið, lágt holt við litla tjörn. Girðing sem afmarkar lóð Stofnfisks liggur yfir holtið.

Ummerkin eru á svæði sem er um 18x5 m að stærð og snýr norðvestur-suðaustur. Þar hafa grunn vik verið grafin inn í lága hólbrún. Stærsta vikið er í norðvesturenda og er það um 3x4 m að innanmáli, snýr norðaustur-suðvestur, og er um 0,6 m á dýpt. Önnur vik á svæðinu eru 0,5-1x1-2 m að innanmáli. Helst kemur til greina að þarna hafi efní, mögulega mór, verið tekið en mjög lítið er af mótekjusvæðum á Vatsleysuströnd sem og á Reykjanesinu. Þetta er þó ekki dæmigert mótekjusvæði og kann svæðið að hafa þjónað öðru hlutverki.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

GK-123:168 hleðsla óþekkt

63°58.470N 22°23.429V

Á vinstri mynd er hleðsla 168B, horft til suðvesturs. Á hægri mynd er hleðsla 168C í forgrunni, fjær er hleðsla 168D, horft til SSV

Ógreinilegar hleðslur eru innan og utan við lóð Stofnfisks um 30 m suðaustan við gryfju 166 og um 60 m norðvestan við þúst 186.

Hleðslurnar eru í uppblásnum hraunmóa, grýttum og sendnum.

Alls sjást hleðsluleifar á svæði sem er um 90x4 m að stærð og snýr norðaustur-suðvestur og fá þær bókstafi til aðgreiningar í lýsingu. Í norðausturenda er ógreinileg og gisin grjótröð A á lágum hól á um 14 m löngum kafla. Um 32 m suðvestan við grjótröð A er hleðsla B. Hún er um 6 m á lengd og 0,6 m á breidd. Í henni er tvöföld röð steina og víðast aðeins eitt umfar sýnilegt. Einn stór jarðlægur steinn er við suðausturhlið hleðslunnar. Grjótdreif er suðaustan við hleðsluna og ummerki á staðnum benda til þess að einhvers konar mannvirki hafi verið þar en það er mjög óljóst vegna uppblásturs og rasks sem af því hefur hlotist. Frá hleðslu B er óljós og gisin grjótröð á

um 3 m löngum kafla. Grjótröð A og hleðsla B eru utan við lóð Stofnfisks. Innan lóðar Stofnfisks og um 12 m suðvestan við hleðslu B er hleðsla C. Hún er áþekkt hleðslu B, er um 4 m á lengd og 0,6 m á breidd. Í henni er tvöföld röð steina og aðeins sést eitt umfar. Hleðsla C snýr norðaustur-suðvestur. Óljós ummerki mannvirkis eru fast suðaustan við hleðsluna á svæði sem er um 3x3 m að stærð. Frá hleðslu C er 15 m löng grjótröð til suðvesturs. Við enda hennar tekur önnur grjótröð við sem er um 1 m norðvestan við hana. Hún er svo 4 m á lengd með svipaða stefnu. Hleðsla D er þar fast suðvestan við uppi á lágri mosavaxinni og grýttri hæð. Hún er um 2 m á lengd og snýr norðvestur-suðaustur, þvert á aðrar hleðslur. Aðeins er um einfalda röð steina að ræða og eitt umfar hleðslu. Laust grjót er norðaustan við hleðsluna á svæði sem er um 2x2 m að stærð og kann að gefa til kynna að þarna hafi verið stærra mannvirki. Þessar minjar eru fremur unglegar og virðist líklegast að þær séu til vitnis um gamla girðingu á þessum stað en hlutverk þeirra er ekki þekkt.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

GK-123:169 hleðsla óþekkt
63°58.413N 22°23.143V

Grjóthlaðnar undirstöður undir girðingu eru á tveimur stöðum við norður- og austurhornin á girðingu sem afmarkar lóð Stofnfisks.

Hleðslurnar liggja að mestu leyti yfir hraunhóla en einnig yfir gróðurlausan holmóa.

Hleðslurnar liggja í línu og sjást á tveimur stöðum á svæði sem er um 480 m á lengd og liggur norðaustur-suðvestur. Hleðslurnar fá bókstafi til aðgreiningar í lýsingu. Á norðausturhluta svæðisins er einföld gisin grjótröð A sem er um 105 m á lengd og liggur norðaustur-suðvestur. Aðeins sést eitt umfar. Um 320 m suðvestan við grjótröð A sjást aftur ummerki um girðinguna. Þar er holmói og í honum eru leifar af þremur hleðslum B-D utan um girðingarstaura. Þær eru á svæði sem er um 10 m langt og 1 m breitt og snýr norðaustur-suðvestur. Frá þessum hleðslum er svo aftur gisin grjótröð E sem er um 45 m á lengd og snýr norðaustur-suðvestur. Hleðslan er horfin á milli grjótraðar A og hleðslu B þar sem orðið hefur rask vegna þeirrar girðingar sem reist hefur verið í kringum lóð stofnfisks. Þessar hleðslur eru ungar og sennilega ekki fornleifar en aldur þeirra er ekki þekktur og því er þeim haldið inni í fornleifaskránni.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

GK-123:170 gryfja óþekkt
63°58.479N 22°23.270V

Regluleg ferhyrnd gryfja er á milli lóðar Stofnfisks og beitarhólfs fyrir hesta.

Hún er á fremur flatlendu graslendi á milli hraunhóla. Gryfjan er um 3x2 m að innanmáli og snýr norður-suður. Hún er um 0,2 m á dýpt, þurr og gróin en deiglent er í botni hennar. Einn stakur steinn er við innanverða austurhlið hennar. Hlutverk gryfjunnar er ekki þekkt en mögulega er þetta lítil mógröf.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

GK-123:171 gryfja óþekkt
63°58.270N 22°23.519V

Ungleg gryfja er um 68 m ASA við gryfju 129C fast suðvestan við lóð Stofnfisks.

Gryfjan er í grónum hraunmóa.

Gryfjan er um 2x1 m að innanmáli og 0,5 m á dýpt. Hún snýr suðaustur-norðvestur. Uppkast úr gryfjunni er fast suðvestan við hana. Gryfjan er að mestu gróin. Hlutverk gryfjunnar er óljóst en margar fleiri slíkar

Mosagróin grjótröð 169A, horft til suðvesturs

Gryfja 170, horft til suðurs

Gryfja 171, horft til suðausturs

gryfjur eru á svæðinu í kring, bæði utan og innan lóðar Stofnfisks (sjá 129C, 172, 175, 178 og 179).

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

GK-123:172 gryfja óþekkt

63°58.303N 22°23.608V

Lítill gryfja er um 100 m norðvestan við gryfju 171 fast suðvestan við lóð Stofnfisks.

Gryfjan er á uppblásnu og sendnu svæði sem er fremur flatlent. Allhár hóll er til vesturs.

Gryfjan er um 2x1 m að innanmáli og 0,3 -0,4 m á dýpt. Hún snýr nálega norður-suður. Hliðar gryfjunnar eru nokkuð aflíðandi og grýttar. Uppkast úr gryfjunni er við norðausturhorn hennar. Hlutverk gryfjunnar er óljóst en margar fleiri slíkar gryfjur eru á svæðinu í kring, bæði utan og innan lóðar Stofnfisks (sjá 129C, 171, 175, 178 og 179).

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Gryfja 172, horft til norðurs

GK-123:173 garðlag kálgarður

63°58.264N 22°23.627V

Vestan við lóð Stofnfisks er garðlag fast suðaustan við gerði 130 og endar um 8 m norðvestan við kálgarð 129A.

Garðurinn er á flatlendi milli gróins hraunhóls og stórs yfirgróins svæðis þar sem ýtt hefur verið úr aðfluttum jarðefnum. Í lýsingu á gerði 130 er talað um að úr norðausturhorni þess liggja niðurgrafinn bakki um 20 m til suðausturs og er þar að öllum líkindum átt við garðinn sem hér er skráður.

Garðlag 173, horft til SSV

Garðlagið er um 58 m á lengd og liggur norðaustur-suðvestur. Það er 0,5-1 m á breidd og 0,2-0,3 m á hæð. Garðurinn er gróinn og virðist torfhláðinn. Ekki er ljóst hvaða hlutverki garðurinn gegndi en líklegt er að hann sé ungur vörslugarður af þeirri gerð sem girt var ofan á með viðarstaurum og gaddavír. Gamlir girðingastaurar eru norðvestan við garðinn á kafla. Garðurinn er unglegur en aldur hans er ekki þekktur. Eftir að aðalskráningu svæðisins lauk árið 2008 greindi heimildamaður, Viktor Guðmundsson, frá því að hreppsgarðar sem voru í notkun í stuttan tíma hefðu verið á sömu slóðum og minjar sem skráðar eru undir númeri 129. Þessir garðar voru líklega aflagðir á árunum 1972-74. Líklegt er að garðlagið sem hér er skráð hafi einnig verið í tengslum við hreppsgarðana.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

GK-123:174 Kristjánstangavör renna lending

63°58.545N 22°23.564V

Á heimasíðu FERLIR segir: "Viktor [Guðmundsson] hafði vísað FERLIR á hringlaga gerðið [156] framan við Kristjánstanga sem og veggina, sem þar eru og hleðslur lítillar tóttar [162] sem stendur undan bakkanum. Beint neðan við hana er gömul vör; Kristjánstangavörin." Lendingarinnar er ekki getið í örnefnaskrá. Vörin er um 25 m norðvestan við hleðslur 162.

Vörin er í klapparfjöru sem þakin er þangi.

Vörin er renna á milli tveggja klappa. Rennan er um 20x5 m að innanmáli og snýr norður-suður. Hún er um 1 m á dýpt. Ekki sjást skýr mannaverk á vörinni en lítið grjótt er í henni svo að líklegt er að hún hafi verið

Kristjánstangavör 174, horft til norðurs

rudd.

Heimildir: <http://www.ferlir.is/?id=10386>

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

GK-123:175 gryfja óþekkt

63°58.269N 22°23.569V

Lítill gryfja er suðvestan við lóð Stofnfisks, um 40 m vestan við gryfju 171.

Gryfjan er í grónu flatlendi í hraunmóa.

Hún er um 2x1 m að innanmáli og snýr norðvestur-suðaustur. Gryfjan er 0,6-0,8 m að innanmáli og er grjót í innanverðum hliðum hennar en hún er að mestu gróin. Uppkastið úr gryfjunni er við norðurhorn hennar. Hlutverk gryfjunnar er óljóst en margar fleiri slíkar gryfjur eru á svæðinu í kring, bæði utan og innan lóðar Stofnfisks (sjá 129C, 171, 172, 178 og 179).

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Gryfja 175, horft til norðvesturs

GK-123:176 þúst óþekkt

63°58.292N 22°23.433V

Þrjár unglegar grjóthrúgur eru í röð vestan við grunna rás fast suðaustan við nýlega skemmu á lóð Stofnfisks og um 12 m norðaustan við hleðslu 161.

Hrúgunnar eru í ógrónum hraunmóa sem hefur mikið verið raskað vegna byggingaframkvæmda

Grjóthrúgurnar liggja í beinni röð frá norðri til suðurs og eru 26 m á milli syðstu hrúgunnar og þeirrar nyrstu. Grjóthrúgurnar eru 0,6-0,8 m í þvermál og 0,3-0,5 m á hæð. Allt bendir til þess að mannvirkin séu mjög ung og í tengslum við framkvæmdir á lóðinni.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Grjóthrúga 176A, horft til norðurs

GK-123:177 hleðsla óþekkt

63°58.302N 22°23.525V

Lítill hleðsla er um 35 m NNA við gryfju 178 inni á lóð Stofnfisks.

Hleðslan er á mosagrónum hraunhól sem búið er að sprengja burt að hluta vegna byggingar skemmu sem er suðaustan við hleðsluna.

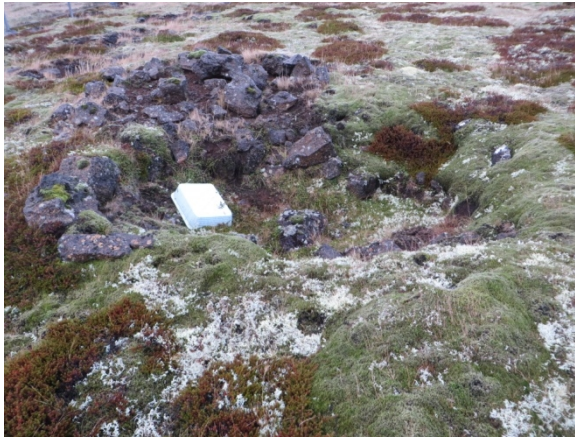
Hleðslan er á brún hraunhellu og er hlaðin í L. Hún er um 1,2x1 m að stærð og snýr norðaustur-suðvestur. Einföld röð steina er í hleðslunni og eitt umfar. Hlutverk hennar er ekki þekkt.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Hleðsla 177, horft til norðvesturs

GK-123:178 gryfja óþekkt

Gryfja 178, horft til norðvesturs

63°58.283N 22°23.537V

Lítill gryfja er inni á lóð Stofnfisks, um 35 m SSV við hleðslu 177.

Mosagróinn hraunmói.

Gryfjan er um 2x1 m að innanmáli og snýr norðaustur-suðvestur. Hún er um 0,6 m á dýpt og er grjóti í innanverðum hliðum hennar. Uppkast úr gryfjunni er fast vestan við gryfjuna. Hlutverk gryfjunnar er óljóst en margar fleiri slíkar gryfjur eru á svæðinu í kring, bæði utan og innan lóðar Stofnfisks (sjá 129C, 171, 172, 175 og 179).

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

GK-123:179 gryfja óþekkt

63°58.309N 22°23.576V

Lítill gryfja er innan lóðar Stofnfisks, um 43 m norðvestan við hleðslu 177.

Gryfjan er á flatlendu svæði milli hóla.

Gryfjan er um 2x1 m að innanmáli, snýr norðvestur-suðaustur. Hún er um 0,6 m á dýpt og er gróin. Lítið grjót sést í innanverðum hliðum hennar. Uppkast úr gryfjunni er fast suðvestan við hana. Hlutverk gryfjunnar er óljóst en margar fleiri slíkar gryfjur eru á svæðinu í kring, bæði utan og innan lóðar Stofnfisks (sjá 129C, 171, 172, 175 og 178).

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Gryfja 179, horft til norðvesturs

GK-123:180 gryfja mógrafir

63°58.641N 22°23.551V

Innan lóðar Stofnfisks, fast sunnan við girðinguna sem afmarkar lóðina er stök lítill tjörn sem gæti verið gömul mógröf. Hún er um 20 m vestan við mógrafasvæði 183.

Tjörnin er í flatlendu graslendi. Renna eða rás liggur úr henni í sveig til norðausturs í stærri tjörn.

Tjörnin/meint mógröf er um 8x5 m að innanmáli og snýr NNA-SSV. Hún er full af vatni og er um 0,5 m á dýpt.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Meint mógröf 180, horft til norðausturs

GK-123:181 hleðsla óþekkt

63°58.437N 22°23.449V

Stutt grjótröð er um 47 m suðaustan við hleðslu 184 og um 6 m norðaustan við þúst 182 og gæti verið í tengslum við hana.

Grjótið er á uppblásnu svæði í gömlum hraunmóa. Grjótröðin er um 4 m á lengd og snýr norðaustur-suðvestur. Hún er einföld, um 0,2 m á breidd, og aðeins er eitt umfar í henni. Ekki er ljóst hvaða hlutverki minjarnar gegndu en þær kunna að hafa verið hluti af stærra mannvirki sem ekki sést lengur.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Hleðsla 181, horft til norðausturs

GK-123:182 þúst óþekkt

63°58.434N 22°23.461V

Grjótpúst er á lágum hól um 6 m suðvestan við hleðslu 181 og um 40 m suðaustan við hleðslu 184. Þústin er á svæði sem hefur blásið upp en er að gróa aftur.

Þústin er um 8x4 m að stærð og snýr norðaustur-suðvestur. Í henni er jarðlægt grjót af ýmsum stærðum en ekki stendur steinn yfir steini. Ekki er útilokað að grjótpústin sé náttúruleg.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Þúst 182, horft til norðausturs

GK-123:183 náma mógrafir

63°58.458N 22°23.515V

Að öllum líkindum var mótækja eða torfrista í norðurjaðri lóðar Stofnfisks, um 20 m austan við meinta mógröf 180 og um 20 m norðan við hleðslu 184.

Mógrafasvæðið er gróið, flatlent deiglendi á milli hraunkletta.

Mógrafirnar virðast vera á svæði sem er um 30x25 m að stærð og snýr austur-vestur. Þetta eru ekki augljósar eða dæmigerðar mógrafir en það sem gefur til kynna að mór hafi verið stunginn upp á svæðinu er að skarpar línur eru víðast hvar á svæðinu þar sem hraunklettar og flatlendi mætast. Mesta dýpt grafanna er um 0,5 m og eru þær þurrar og að mestu grónar.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Mógrafir 183, horft til vesturs

GK-123:184 hleðsla óþekkt

63°58.444N 22°23.503V

Jarðlæggar hleðslur eða grunnur af óþekktu mannvirki er innan lóðar Stofnfisks og er um 20 m sunnan við mógrafir 183.

Hleðslan er í hæðóttum, grónum hraunmóa.

Hleðslurnar eru einföld röð steina sem afmarkar svæði sem er um 10x2,5 m að stærð og snýr ANA-VSV. Ekki sjást hleðslur meðfram NNV langhlið og á SSA langhlið vantar inn í hleðsluna á um 4 m löngum kafla frá suðausturhorni. Ekki stendur steinn yfir steini. Ekki er ljóst hvers konar mannvirki hefur verið á þessum stað.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Hleðsla 184, horft til ANA

GK-123:185 mannvirki óþekkt

63°58.429N 22°23.506V

Unglegur húsgrunnur er innan lóðar Stofnfisks um 30 m sunnan við hleðslu 184.

Húsgrunnurinn er á klöpp í grónum og grösugum hraunmóa en litlu sunnan við hann er uppblásturssvæði.

Grunnurinn er um 5x10 m að stærð og snýr norðaustur-suðvestur. Í kringum grunninn og í honum sjást leifar af bárujárni og blönduðu byggingarefni. Ekki er vitað hvaða bygging stóð á grunninum en hún virðist ekki mjög gömul og flokkast að öllum líkindum ekki til fornleifa. Þar sem aldur og hlutverk hússins er ekki þekkt er henni haldið inni í fornleifaskránni.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Húsgrunnur 185, horft til suðurs

GK-123:186 þúst óþekkt

63°58.452N 22°23.368V

Gróin grjótpúst sem kann að vera náttúruleg er innan lóðar Stofnfisks, um 70 m norðaustan við hleðslu 181. Meint þúst er á lágum grónum hraunhól í móa á mótum uppblásturs og gróins lands.

Þústin er um 1,5x1,5 m að stærð og 0,2 m á hæð. Hún er gróin mosa, lyngi og grasi og sést í grjót í henni en ekki er hægt að sjá hleðslur. Ekki er ljóst um hvers konar mannvirki er að ræða né hvaða hlutverki það hefur gegnt.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Þúst 186, horft til norðvesturs

GK-123:187 hleðsla óþekkt
 63°58.410N 22°23.270V
 Lítil hleðsla er innan lóðar Stofnfisks um 45 m norðvestan við hleðslu 188. Þústin er á suðausturbrún mosavaxins hraunhóls í hraunmóa. Hleðslan er um 1 m á lengd og 0,5 m á breidd. Aðeins sést eitt umfar hleðslu. Hlutverk hleðslunnar er ekki þekkt en augljóst er að grjótið í henni er samanborið af manna höndum.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Hleðsla 187, horft til norðausturs

GK-123:188 hleðsla óþekkt
 63°58.388N 22°23.247V
 Grjóthleðsla er innan lóðar Stofnfisks, nærri suðausturjaðri hennar, um 15 m NNV við hleðslu 189. Hleðslan er á lágum grónum hraunhól í móa. Hleðslan er V laga og er um 4x3 m að stærð, snýr norðvestur-suðaustur. Í hleðslunni er einföld röð steina og aðeins sést eitt umfar. Hlutverk hleðslunnar er ekki þekkt.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Hleðsla 188, horft til VNV

GK-123:189 hleðsla óþekkt 63°58.381N 22°23.239V
 Óþekktar hleðslur eru innan lóðar Stofnfisks, nærri suðausturjaðri hennar, um 15 m SSA við hleðslu 188. Hleðslurnar eru á fremur lágum hraunhól sem er tiltölulega flatur að ofan og mosavaxinn.

Hleðslur 189A-B, horft til NNA

Hleðslurnar samanstanda af fjórum grjótröðum sem eru 20x5 m stóru svæði sem snýr nálega norður-suður. Í norðurenda svæðisins og á norðurenda hólsins eru hleðslur A og B. Á milli þeirra eru um 4 m og liggja þær norður-suður en beygja á móti hvorri annari í norðurenda og hafa líklega náð saman og myndað U. Hleðsla B er um 3 m styttri en hleðsla A sem er um 6 m á lengd. Hleðslur C og D eru um 4 m SSA við hleðslur A og B. Þær eru samsíða, liggja nálega norður-suður. Á milli þeirra er um 1 m. Hvor þeirra er um 6 m á lengd og eru lítillaga sveigðar. Hleðsla C er meðfram austurbrún hólsins sem hleðslurnar eru á. Hleðsla D er vestan við hana en sést illa vegna þess hversu mosavaxin hún er. Hlutverk hleðslanna er ekki þekkt en ef til vill hafa þær afmarkað fiskþurrkunarsvæði á hólum.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

5. Niðurstöður

Áður en deiliskráning fornleifa fór fram á deiliskipulagsreit á lóð Stofnfisks og í kringum hana var vitað um sjö fornleifar á svæðinu. Þær voru skráðar árið 2008 þegar aðalskráning fornleifa fór fram á svæðinu. Ítarleg úttekt á deiliskráningarreitnum leiddi í ljós 29 nýjar fornleifar. Alls eru því skráðar 36 fornleifar á svæðinu. Um margar af þeim nýju fornleifum sem skráðar voru leikur vafi um aldur og hlutverk og eru líkur á því að flestar þeirra séu yngri en 100 ára og séu því ekki fornleifar í laganna skilningi. Í deiliskráningu er hins vegar ekki hægt að líta framhjá minjum á borð við þessar þar sem aldur þeirra er ekki þekktur og þess vegna er þeim leyft að njóta vafans.

Minjarnar á svæðinu er nokkuð einsleitar. Mikið er um óskilgreind mannvirki eins og grjóthleðslur, gryfjur og þústir. Í töflu 1 má sjá hvernig minjarnar skiptast eftir tegund:

Tafla 1.

Tegund	Fjöldi
Garðlag	2
Gerði	1
Gryfja	9
Heimild	2
Hleðsla	12
Mannvirki	3
Náma	1
Renna	1
Tóft	1
Þúst	4
Alls	36

Byggingar á lóð Stofnfisks skipta deiliskipulagsreitnum í tvo hluta, norðursvæði og suðursvæði. Byggingar eru á stórum hluta af suðursvæðinu en stór hluti af norðursvæðinu er óraskaður af byggingaframkvæmdum. Hér fyrir neðan er fjallað um hvort svæði fyrir sig og þær minjar sem á þeim fundust.

Norðursvæði: Flestar minjar á skipulagsreitnum eru norðvestast á svæðinu, í fjörunni og á sjávarbakkanum en einnig á gróðurlendi í kringum tjarnir. Í fjörunni og á sjávarbakkanum eru hlaðin mannvirki 156, 157, 162 og ein þúst 163 sem skilgreind eru í stórhættu vegna landbrots. Þessar minjar munu skemmast og hverfa innan fárra ára ef ekkert verður að gert. Ummerki um hleðslu 157 sem skráð var 2008 eru nánast horfin vegna landbrots. Í fjörunni

voru einnig skráðar tvær varir, Brimarhólmstangavör 040 og Kristjánstangavör 174. Brimarhólmstangavör var staðsett ranglega í skráningu 2008 og var líklega um 100 m norðar áður var talið. Staðsetningu hennar var breytt til samræmis við það.

Á gróðurlendi í kringum litlar tjarnir eru meintar mógrafir á tveimur stöðum 183, 180, gryfjur á tveimur stöðum 165, 166 og tvo staði 164, 167 þar sem sjá má ummerki um efnistöku. Þau mannvirki minna mjög á stað sem álitinn var tóft 026 í skráningu 2008 og kann sú túlkun að þar sé niðurgrafin tóft að vera röng. Líklegt er að flestar þessar minjar tengist mótöku og/eða torfristu en mjög lítið er af góðum mó á jörðinni og því öll svæði nýtt þar sem nokkur möguleiki var á því að stinga torf. Nálægt þessu svæði er gryfja 170 sem er mögulega einnig mógröf en hún er í deiglendi vestan við stóra tjörn sem er innan beitarhólfs fyrir hesta.

Suðvestan við minjar við tjarnirnar eru nokkrar brotakenndar minjar. Hleðsla 168 hefur að öllum líkindum aðeins verið hlaðin undir girðingu en á þremur stöðum má sjá ummerki um áföst mannvirki, mjög óljós. Sunnan og vestan við þessa hleðslu eru hleðslur 181, 184, mannvirki 185 (þar sem eru leifar af húsgrunni) og þústir 182 og 186. Suðaustast á norðursvæði eru svo hleðslur 187, 188 og 189. Af þessum hleðslum er hleðsla 189 stæðilegust og kann hún að hafa afmarkað fiskþurrkunarsvæði en hlutverk hennar er ekki þekkt, ekki frekar en flestra annarra hleðslna sem skráðar voru á svæðinu. Á suðausturmörkum deiliskipulagsreitsins er hleðsla 169 sem er að öllum líkindum hleðslu undir girðingu. Hún nær inn á suðursvæðið suðautanvert.

Suðursvæði: Norðan við hleðslu 169 er óskilgreind hleðsla 161 og þúst 176 þar sem eru þrjár unglegar grjóthrúgur. Vestan við þessar minjar er óskilgreind hleðsla 177 og sex gryfjur 171, 172, 175, 178, 179 og 129C sem allar eru unglegar og af sömu stærð. Ekki er ljóst í hvaða tilgangi þessar gryfjur voru grafnar. Suðvestan við gryfjurnar eru garðlög 129A-B og 173 sem eru líklega ummerki um svokallaða hreppsgarða, kál-/kartöflugarða, sem voru í notkun fram á 8. áratug 20. aldar. Þar hjá er einnig óskilgreint gerði 130. Þá eru enn ónefndar Vogaréttir 042 sem eru horfnar vegna niðurrifs og rasks vegna bygginga en grjót úr réttinni var notað í sjóvarnargarða.

Eins og fyrr segir virðist ljóst að margar af þeim minjum sem skráðar voru innan deiliskipulagsreitsins séu ungar að árum og óvíst að þær uppfylli skilyrði laganna um 100 ára lágmarksaldur. Til að gefa gleggri mynd af ætluðum aldri minjanna voru allar minjarnar á svæðinu flokkaðar gróflega eftir aldri en það ber að undirstrika að í flestum tilfellum er alls ekki hægt að skera úr með vissu um að aldur minjanna. Í flokki 1 eru minjar sem eru mjög

unglegar og eru að líkindum yngri en frá 1950. Í flokki 2 eru fremur unglegar minjar sem eru að líkindum frá tímabilinu 1900-1950. Í flokki 3 eru minjar sem hafa mjög óræðan aldur og/eða eru að líkindum frá því fyrir 1900. Tekið skal fram að flokkunin er aðeins til að gefa grófa hugmynd um aldur minjanna og er aðeins stuðst við útlit minjanna en engar aldursgreiningar hafa verið gerðar á þeim.

Tafla 2. Flokkur 1 (1950 -)

Samtala	Tegund	Hlutverk
GK-123:129	Garðlag	kálgarður
GK-123:130	Gerði	óþekkt
GK-123:168	Hleðsla	óþekkt
GK-123:169	Hleðsla	
GK-123:171	Gryfja	óþekkt
GK-123:172	Gryfja	óþekkt
GK-123:173	Garðlag	kálgarður
GK-123:175	Gryfja	óþekkt
GK-123:176	Þúst	óþekkt
GK-123:178	Gryfja	óþekkt
GK-123:179	Gryfja	óþekkt
GK-123:181	Hleðsla	óþekkt
GK-123:185	Mannvirki	óþekkt

Tafla 3. Flokkur 2 (1900-1950)

Samtala	Tegund	Hlutverk
GK-123:026	Tóft	óþekkt
GK-123:163	Þúst	óþekkt
GK-123:164	mannvirki	óþekkt
GK-123:165	gryfja	óþekkt
GK-123:166	gryfja	óþekkt
GK-123:167	mannvirki	óþekkt
GK-123:170	gryfja	mógrafir
GK-123:180	gryfja	mógrafir
GK-123:183	náma	mógrafir
GK-123:184	hleðsla	óþekkt

Tafla 4. Flokkur 3 (- 1900)

Samtala	Sérheiti	Tegund	Hlutverk
GK-123:040	Brimarhólmstangavör	heimild	lending
GK-123:042	Vogaréttir	heimild	rétt
GK-123:156		hleðsla	óþekkt
GK-123:157		hleðsla	óþekkt

GK-123:161		hleðsla	óþekkt
GK-123:162		hleðsla	óþekkt
GK-123:174	Kristjánstangavör	renna	lending
GK-123:177		hleðsla	óþekkt
GK-123:182		þúst	óþekkt
GK-123:186		þúst	óþekkt
GK-123:187		hleðsla	óþekkt
GK-123:188		hleðsla	óþekkt
GK-123:189		hleðsla	óþekkt

Hér hefur verið fjallað um þá minjastaði sem eru innan deiliskipulagsreits í Vogavík. Komi til framkvæmda innan reitsins þar sem þekktar fornleifar eru mun Minjastofnun Íslands ákveða hvort og með hvaða skilyrðum fornleifar megi víkja

Heimildaskrá

<http://www.ferlir.is/?id=10386>: Grein á heimasíðu FERLIR, sótt þann 15.11. 2014 af www.ferlir.is

Lög um menningarminjar nr. 80/2012. <http://www.althingi.is/altext/stjt/2012.080.html>

Ö-Vogar: Örnefnaskrá Voga. Gísli Sigurðsson skráði. Örnefnasafn Stofnunar Árna Magnússonar í íslenskum fræðum.

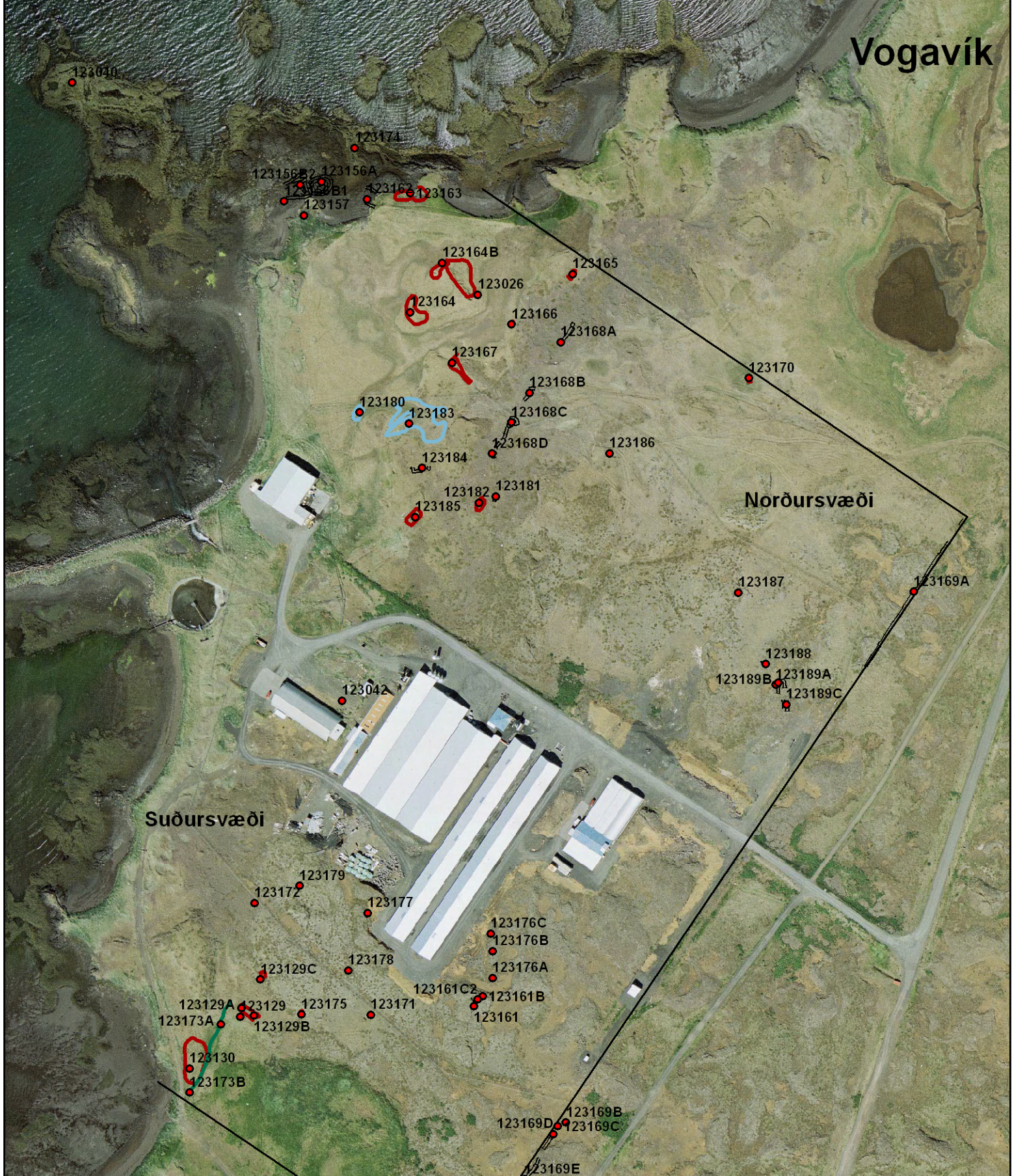
Hnitaskrá í ISN93

Samtala	Easting	Northing
123026	333983.96	390186.4
123040	333742	390312
123042	333903.69	389946.17
123043	334055.36	390253.85
123129	333843.53	389759.38
123129A	333844.12	389764.32
123129B	333851.42	389760.17
123129C	333855.37	389781.28
123130	333813.55	389728.62
123156A	333891.46	390253.26
123156B1	333869.37	390241.62
123156B2	333878.84	390251.29
123156B3	333874.1	390251.29
123156B4	333868.58	390251.09
123157	333881.2	390233.14
123161	333981.6	389765.7
123161B	333986.92	389771.61
123161C2	333983.77	389769.44
123162	333918.48	390243.01
123163	333943.92	390246.36
123164	333943.92	390176.14
123164B	333962.86	390205.14
123165	334039.78	390198.43
123166	334003.88	390168.84
123167	333968.58	390146.16
123168A	334032.88	390158.19
123168B	334014.34	390128.41
123168C	334003.69	390110.86
123168D	333992.25	390092.32

123169A	334241.55	390010.66
123169B	334036.03	389696.66
123169C	334031.1	389694.69
123169D	334028.54	389689.96
123169E	334011.58	389663.13
123170	334144.12	390137.09
123171	333920.45	389760.37
123172	333851.81	389826.64
123173A	333832.09	389754.85
123173B	333813.55	389714.41
123174	333911.18	390273.18
123175	333879.63	389760.57
123176A	333992.64	389782.26
123176B	333992.64	389798.04
123176C	333991.46	389808.5
123177	333918.68	389820.72
123178	333907.44	389786.6
123179	333878.44	389836.7
123180	333913.94	390116.77
123181	333994.61	390067.07
123182	333984.36	390063.32
123183	333943.13	390110.07
123184	333951.02	390083.84
123185	333946.68	390054.84
123186	334061.67	390092.51
123187	334138	390010.07
123188	334153.98	389967.86
123189A	334160.09	389955.63
123189B	334161.47	389956.82
123189C	334166.21	389944

Kort af úttektarsvæði og fornleifum

Vogavík

Norðursvæði

Suðursvæði

0 25 50 100 150 200 M

- Minjar
- Afmörkun svæðis
- Garðlag
- Hleðsla
- Afmörkun minjasvæðis
- Mógrafir

Fornleifastofnun Íslands 2014